

Pasitinkame 2021-uosius: kam jie skirti?

Kasmet, siekiant paminėti žymias istorines asmenybes bei įvykius, skelbiami atmintini metai. Lietuvos Respublikos Seimas dėl 2021-ųjų priėmė dešimt nutarimų. Lietuvoje kitais metais bus minimos šios ypatingos sukaktys:

1. 2021 metai paskelbti **Lietuvos totorių istorijos ir kultūros** metais. Sukanka 700 metų nuo kunigaikščio Gedimino sąjungos su totoriais sutarties. Lietuviams bus proga geriau pažinti ir įvertinti ilgai šalimais gyvenančius totorius.

2. 2021 metai paskelbti **Archyvų** metais. Oficialiaja pirmojo Lietuvos Respublikos archyvo įkūrimo data laikoma 1921 m. spalio 19 d., kada švietimo ministras Kazys Bizauskas pasirašė įsakymą steigti Centrinę valstybės archyvą. Gal kitais metais reikėtų atkreipti dėmesį ir į lietuvių archyvus Amerikoje? Gal šią sukaktį nutars paminėti Lituanistikos tyrimo centras ir ALKA?

3. Amerikos lietuviams ypač reikšminga, kad Lietuvos Seimas nutarė 2021 metus paskelbti **Marijos Gimbutienės** metais. M. Gimbutienė – moks-

lininkė, archeologė, daugelio knygų ir straipsnių apie Europos ir Lietuvos priešistorę autorė. Ji dirbo Harvard ir Stanford universitetuose ir dėstė Europos archeologiją Californijos universitete, Los Angeles (UCLA). Šiais metais paskaitą apie dr. Mariją Gimbutienę Čikagos universitete surengė dr. Audrius Pliplys. Tikimasi, kad 2021 m. ten bus surengta dar viena paskaita apie dr. Gimbutienę ir jos mokslinius tyrinėjimus. Gal šia sukaktimi susidomės ir baltų mokslininkų draugija AABS?

4. Lietuvos istorijos žinovams malonu, kad 2021 metai paskelbti **Jono Karolio Chodkevičiaus** metais. Chodkevičius – žymiausias Lietuvos etnografas, pasižymėjęs kovose su kazokais, švedais, 1620 metais paskirtas lenkų ir lietuvių kariuomenės vadu. Chodkevičius mirė 1621 metais, mūšio su turkais lauke. Tad kitais metais minėsime jo mirties 400 metų sukaktį.

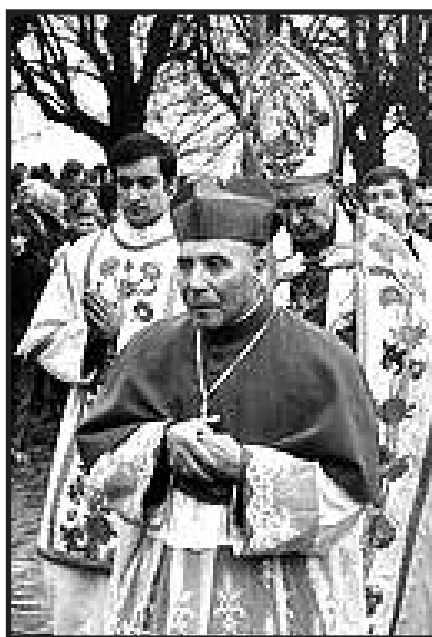
5. Poetas Vytautas Mačernis gimė 1921 m. birželio 5 d. Šarnelėje, o mirė 1944 m. nuo patrankos sviedinio skeveldros, besiruošdamas trauktis į Vakarų. Trumpą jo gyvenimą lydėjo poetinė kūryba. Seimas 2021 metus paskelbė ir **Vytauto Mačernio** metais. Mačernio poezija buvo išleista ir išėjimo: 1961 m. Čikagoje pasirodė jo poezijos rinkinys „Poezija“. Leidinį redagavo poetas Kazys Bradūnas. Ar nevertėtų šio poeto gimimo šimtmetį paminėti ir Amerikoje? Kaip būtų gražu surengta Mačernio poezijai skirtą renginį.

6. Prieš 140 metų gimė dailininkas, skulptorius Juozas Zikaras. Jo žymiausi kūriniai: „Laisvės“ statula Kaune, Knynėsios skulptūra, pirmosios Nepriklausomos Lietuvos monetos. Zikaro skulptūra „Laisvė“ tapo Lietuvos nepriklausomybės simboliu. Ji

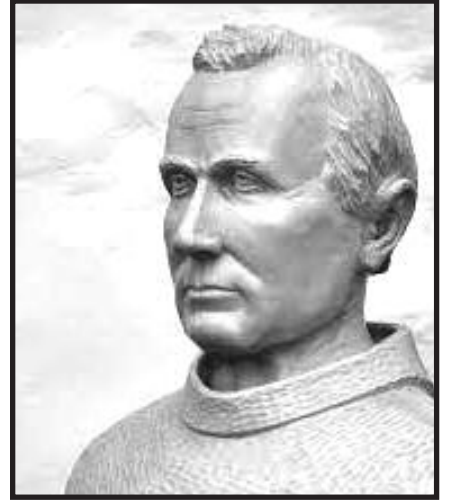

buvo sukurta 1921 m., t. y. prieš šimtą metų. 2021 metais minėsime **Juozo Zikaro** metus.

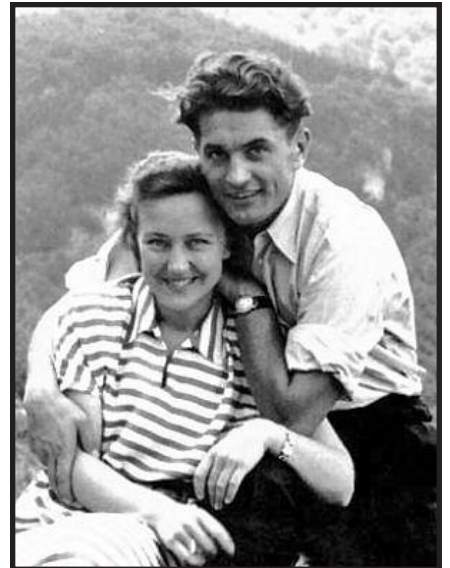
7. Seimo nutarimu 2021 m. paskelbti ir **kardinolo Vincento Sladkevičiaus** metais. Kardinolas gimė 1920 m. rugpjūčio 20 d. Tad jo gimimo šimtmetis jau buvo sukakęs 2020 m. Tačiau Lietuvos Respublikos Seimas, norėdamas pagerbti kardinolą Sladkevičių, ypač už jo darbus Lietuvai ir kovai už laisvę, kad ir vėluodamas, kardinolo Sladkevičiaus metais paskelbė 2021-uosius. Seimas išklė įdomią kardinolo gyvenimo detalę: 1991-ųjų sausį Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos (AT) pirmininko pavaduotojas Kazimieras Motieka kartu su Lietuvos Respublikos Valstybės saugumo departamento generaliniu direktoriumi Mečiu Laurinkumi kardinolui Vincentui Sladkevičiui Kaune perdavė saugoti Lietuvos Respublikos AT 1990 m. kovo 11 d. aktą „Dėl Lietuvos nepriklausomos valstybės atstatymo“ su signatarų parašais. Šį Aktą kardinolas saugojo iki 1993 metų.

8. Mokslininkas, botanikas, mokytojas, lietuvių kultūrinio sąjūdžio dalyvis Jurgis Ambraziejus Pabrėža gimė prieš 250 metų – 1771-aisiais. Seimo nutarimu 2021 metai paskelbti ir **Jurgio Ambraziejaus Pabrėžos** metais. Nutarime Seimas pabrėžė, kad botanikas, kunigas pranciškonas Pabrėža „išleido pirmąjį lietuvišką geografijos vadovėlį, sukūrė ir pagrindė botanikos mokslo terminiją, sukūrė žemaičių kalbos gramatiką ir rašto sistemą, normino žemaičių tarmes ir kūrė bendrinę rašomąją žemaičių kalbą, išleido dvasinės literatūros ir pamokslų rinkinius, parašė medicinos veikalų“.

9. Seimas 2021-uosius metus paskelbė **Juozo Lukšos-Daumanto** metais. Juozas Lukša-Daumantas, žymus partizanas, laisvės kovotojas, gimė prieš šimtą metų – 1921 m. rugpjūčio 10 d. Jo knyga „Partizanai“, kurią jis parašė slapta prasiveržęs į Vakarų, išryškino partizaninės kovos Lietuvoje detales. Sugrįžęs slapta į Lietuvą jis buvo dvigubo agento išduotas ir žuvo miške netoli Kauno 1951 metais, vos sulaukęs 30 metų. Daumanto knyga „Partizanai“ buvo išleista Čikagoje 1950 m., antrasis leidimas – 1962 m., vertimas į anglų kalbą – 1975 m. Knyga Lietuvoje išleista 1990 metais.

10. 2021-ieji – **Abiejų Tautų Respublikos gegužės 3-iosios Konstitucijos ir Tarpusavio įžado** metai. Tuo Seimas nori pažymėti, kad prieš 230 metų, 1791 m. gegužės 3 d., Lenkijos ir Lietuvos Abiejų Tautų Respublika patvirtino pirmąją rašytinę konstituciją Europoje, o 1791 m. spalio 20 d. buvo priimtas Abiejų Tautų tarpusavio įžado aktas, kuris teigė, kad Lietuva privalo būti atstovaujama kaip lygiateisė partnerė.

Kitais metais bus sukakčių, kurias paminėti priderėtų Amerikos lietuviams. 1921 m. gegužės 21 d. gimė rašytoja, poetė **Julija Švabaitė-Gylienė**, o 1921 m. rugpjūčio 22 d. – rašytojas **Vytautas Volertas**. Tad kitais metais švęsime šių dviejų rašytojų gimimo šimtmetį. Įdomu, kad abu yra „Draugo“ romano konkurso premijos laimėtojai. 1968 m. Vytautas Volertas „Draugo“ romano konkursą laimėjo už romaną „Šamokslas“, o 1971-aisiais – už romaną „Pragaro vyresnysis“. Julija Švabaitė-Gylienė „Draugo“ romano konkursą laimėjo 1985 m. už romaną „Stikliniai ramentai“. Literatūros mylėtojams būtų pravartu kitais metais tinkamai pažymėti šių dviejų rašytojų pasiekimus.

Parengė Rimas Černius